

הקדמה ותודות

הספר **מי ישמור על שומרי המשפט** יוצא תחת ידי לאחר כמעט שלושה עשורים של עיסוק עיוני ומעשי בעריכת דין. את דרכי כעורכת דין התחלתי בארגון חברה אזרחית (האגודה לזכויות האזרח בישראל), בתקופה בה בישראל כמעט ולא הייתה קיימת פרקטיקה כזו, ואפילו שם לא היה לה. במשך כעשור טיפלתי בתיקים משפטיים, הכנתי חוות דעת וייצגתי לקוחות רבים בבתי משפט. יחד עם עורכי דין נוספים שהחלו את דרכם בתחום, נטלתי חלק בבנייתו של דפוס עיסוק מקצועי חדש בישראל, בו עורכי דין רותמים את מומחיותם לקידום אינטרסים ציבוריים. לאחר כעשור הסבתי את דרכי לעבר מחקר אקדמי על המקצוע המשפטי, ואת עבודת הדוקטורט שלי הקדשתי לשאלות אתיות המיוחדות עורכי דין שמגנים על זכויות האדם בישראל.

מזה חמש עשרה שנה אני עוסקת בהוראת המשפט באוניברסיטת תל אביב, ומלמדת בין השאר קורסים באתיקה מקצועית, עריכת דין חברתית ומשפט ושינוי חברתי. במסגרת ההקמה והניהול של התכניות לחינוך משפטי קליני בפקולטה למשפטים בתל אביב, עלה בידי לייצר חיבור בין הוראה, מחקר ופרקטיקה, כשאני מוקפת הן בעורכי דין והן בחוקרים ומורים למשפט.

אין להכביר מילים: עורכי דין מעניינים אותי, מסקרנים אותי, מרגיזים אותי, מאתגרים את מחשבתי. ביני לביני – אני אוהבת את המקצוע. אוהבת את דרך המחשבה המשפטית שמאפיינת עורכי דין, את הסתירות הטבועות בתפר בין המשפטי לבין הפוליטי, את האתגר האתי-מוסרי שעורכי דין מתמודדים אתו, ואת המתח בין המחויבות הציבורית לבין העיסוק העסקי, השוקי, המסחרי.

בעשורים האחרונים משתנה מקצוע עריכת הדין בישראל במהירות – בגידול במספר עורכי הדין ובהרכב החברתי של המצטרפים לשורות המקצוע, במעמד מוסדותיו ובראשם לשכת עורכי הדין, וביחס הרשויות ובתי המשפט אל מקצוע עריכת הדין. ספר זה מבקש אפוא לתת תמונה על מקצוע עריכת הדין בישראל, כיצד החל את דרכו, היכן הוא מצוי היום, ולאן מועדות פניו – והוא נכתב על פני שלושה עשורים בהם הייתי חלק ממנו, אך גם התבוננתי בו ממרחק.

משום שמעגליו של הספר רחבים, כך גם רשימת התודות לאלה שלקחו חלק ותרמו, באופן ישיר או עקיף, להיווצרותו. ראשית לכול רצוני להודות לפרופ' סטיב ויזנר (Stephen Wizner) מאוניברסיטת ייל, על שבמשך עשורים שימש לי מנטור אישי ומקצועי וכמצפן שתמיד סימן את דרכי המקצועית. סטיב ויזנר היווה עבורי גשר בין עולם המעשה לבין עולם המחקר האקדמי, והמשיך להוות השראה בכל מחשבותיי על משמעות מקצוע עריכת הדין. רצוני להודות לפרופ' דברה רודי (Deborah Rhode) שאף היא כיוונה אותי כאשר צעדתי את צעדי הראשונים בתחום המחקר על עורכי דין ואתיקה מקצועית, ונותרה עבורי מנחה גם בשנים שלאחר מכן. בימים ראשונים אלו ליווה אותי גם פרופ' רונן שמיר, שקרא טקסטים בוסריים של חוקרת מתחילה, וכיוון אותי במסירות לחשיבה ביקורתית על המקצוע.

תודה מיוחדת לד"ר לימור זר-גוטמן, שמזה שנים היא שותפתי למחקר, מחשבה, כתיבה ועשייה בתחום האתיקה המקצועית של עורכי דין וחקר הפרופסיה. כמי שמובילה את המחקר בתחומים אלו בישראל, אני מודה ללימור על שעות רבות של שיחות עמוקות אודות מקצוע עריכת הדין, על שקראה את ספרי בשלבי השונים, ועל כל הערותיה הטובות שהוטעו בחלקים רבים ממנו.

תודתי נתונה גם לד"ר איל כתבן על השלמותי והארותי לכתב היד, כמו גם לפרופ' עלי זלצברגר על סיוע בתחילת הדרך.

במהלך עבודתי עמדו לצדי שורה של עוזרי מחקר מסורים ואני מודה להם מקרב לב על עבודתם ותרומתם למחקרי. לנטע פטריק שעבדה איתי על המחקר בתחום הסגת גבול המקצוע (והיא בעלת זכויות היוצרים לשמו של המאמר "מי הזיז את הגלימה שלי"), לעודד בקל על שעות רבות של מחשבה על תפקידם של עורכי דין ועל מקורות הרגולציה שלהם, לקרן הלפרין על סיועה במחקר בתחילת דרכי, ולאדוה אליאב, תלמידה שהפכה לשותפתי בכתיבה. במיוחד אני מודה לצוות שעמד לצדי בשלבי האחרונים של הפקת הספר: דניאל שושני, נעה קיי, ברקת שמאי, שרון שטראוס ואליאור בורפקר, שהעבודה עימם הסבה לי עונג רב.

אני רוצה להודות לחברי בבית הספר למשפטים באוניברסיטת פורדהם בניו יורק, ובמיוחד לפרופ' ראסל פירס (Russel Pearce) וברוס גריין (Bruce Green), וכן למרכז שטיין לאתיקה מקצועית ואחריות עורכי דין (The Stein Center for Law and Ethics, Fordham Law School), על שאפשרו לי משך שלושה קיצים להתארח במרכז לשם

כתיבת הספר. תודה למרכז-על ע"ש צגלה למחקר הבינתחומי של המשפט, אוניברסיטת תל אביב על תמיכה בהוצאת הספר. לבסוף, אני רוצה להודות מקרב לב להוצאת הקיבוץ המאוחד ובמיוחד לעורכת הספר, לאה שניר, שמילותיה הטובות ועצותיה השביחו את הטקסט, ולגיורא רוזן על הכוונה ומיקוד המסר בספרי. תודתי נתונה גם לפרופ' יוסי כץ, יו"ר הוצאת אוניברסיטת בר-אילן, ולפרופ' אריאל בנדור, עורך פרסומי הפקולטה למשפטים בהוצאת אוניברסיטת בר-אילן, על התמיכה ועל קידום הוצאת הספר, עוד מראשיתו.

***

שאלה שמקורה בסאטירה הרומית (המיוחסת למחזאי Juvenal), שכוונה כלפי השומרים, שנצטווו אמנם לשמור על הנשים, אך ככל הנראה לא מילאו את תפקידם נאמנה, וצריך היה אפוא לשים גם עליהם שומרים. הביטוי מצביע על בעיה מוכרת כלפי כל מי שקיבל לידיו כוח, שאותו יש להפעיל תוך שמירת נאמנות לאחר. אכן, גם עורכי הדין קיבלו לידם כוח – לתפעל ולשמור על מערכת המשפט. אולם מי ישמור עליהם, על שומרי המשפט? ספר זה מבקש לקחת חלק צנוע במשימה חשובה זו.